

Geef mensen geen gevoel van overbodigheid

Schrijfster Vonne van der Meer bezorgd over stervenshulp

Schrijfster Vonne van der Meer schreef in 2015 'Winter in Gloster Huis'. Ze situeert het verhaal in 2023, als een 'klaar-met-levenwet' in werking is. Eind 2016 is het boek ineens meer dan actueel. Minister Schippers kondigde eind oktober een wetsvoorstel aan over stervenshulp bij een 'voltooid leven'. Zij gaat hiermee in tegen het uitgebreide advies van de Commissie Schnabel.

Yfke Nawijn

In het debat naar aanleiding van het aangekondigde wetsvoorstel lijkt het vooral te gaan om het zelfbeschikkingsrecht bij sterven. Hoe centraal staat dit recht in onze samenleving en in hoeverre moeten we het via wetgeving faciliteren? Tegelijk werd, ook buiten de Kamer, gewezen op de relatie met de zorg voor ouderen. Vanuit de SP kwam het verwijt dat de vraag naar stervenshulp bij voltooid leven direct voorkomt uit tekortkomingen in de ouderenzorg. Dus als de samenleving dat faciliteert, is dat een kwalijke zaak. Nu de verkiezingscampagnes begonnen zijn, kunnen politieke belangen de discussie polariseren. De noodzaak voor een meer genuanceerd debat wordt onderstreept door onderzoekers, artsen en andere betrokkenen bij de zorg voor ouderen. In interviews en artikelen klinkt de wens om in de samenleving het debat te voeren over de vraag naar waardig leven en de betekenis van ouderdom in onze maatschappij. Wat kan een roman bijdragen aan het gesprek? Vonne van der Meer is verrast dat het

Aan weerszijden van een meer hebben twee broers een hotel gebouwd, elk vanuit een ideaal. Het Vaarwelhotel is een plek waar mensen die hun leven voltooid achten, comfortabel kunnen sterven zonder alleen te hoeven zijn. Het Glosterhuis biedt juist plaats aan hen die twijfelen, en wil hen met oprechte aandacht voor het leven behouden.

debat nu ineens gevoerd wordt. 'Het verheugende is dat er zoveel tegenstemmen zijn, die nu luider klinken,' vertelt ze, 'Toen het boek een jaar geleden uitkwam is het door een aantal mensen weggezet als 'die vrouw ziet spoken, zo gaat het helemaal niet, als mensen eenmaal het besluit genomen hebben dat ze dood willen dan willen ze ook dood'. Van der Meer laat in het personage van Noor zien dat het veel ingewikkelder ligt. Noor is één van de gasten die naar het Vaarwelhotel komt om te willen sterven. Als zij het dodelijke drankje krijgt, bekruipt haar een aarzeling: *Toen Noor het naar haar mond bracht, kreeg ze het gevoel dat er iets gebeurde, dat ze iets liet gebeuren waar ze zich vanbinnen al tegen verzette. (...) Klaar, het heft in handen – dat wilde ze ook, tegelijkertijd wilde ze niet dat het voorbij was, voelde ze toen het zover was. Maar dat kon ze niet zeggen, zo was ze niet, nooit geweest ook.*

Van der Meer is blij dat er naast de nadruk op zelfbeschikking die het kabinet aanvoert, nu ook andere stemmen in het debat klinken, die het rijker maken. Zelf is zij geen

voorstander van een Vaarwelhotel. De maatschappij zou stervenshulp niet moeten faciliteren, want aanbod kan ook een vraag creëren, is haar zorg: 'Hoe moet je iemand bij het leven houden als de nooduitgang al wagenwijd open staat? Wij moeten ons met zijn allen als samenleving harder inspannen om mensen geen gevoel van overbodigheid te geven.' Dat kan door lokale projecten en het gaat haar dan ook erg aan het hart dat die door bezuinigingen verdwijnen. 'Er wordt nu veel weggehaald, zo hadden wij hier om de hoek een inlooptmogelijkheid voor oudere mensen om te eten. Daar werd gekookt, je kon kaarten. Maar het is gesloten, dat is een gemiste kans, iedereen hier in de omgeving heeft het erover hoe jammer dat is.'

Een paar maanden nadat het boek verscheen, kreeg Van der Meer een brief: 'Gloster Huis bestaat en het ligt in Antwerpen!' Een lid van San Egidio, een lekenbeweging in de Rooms Katholieke Kerk, had haar boek gelezen en vertelde over een tehuis in een oud klooster midden in de stad Antwerpen. Het biedt huisvesting aan ouderen en daklozen, buurtbewoners kunnen er eten en scholieren doen maatschappelijke stage. Vluchtelingen komen er om de taal te leren. Er is een grote onderlinge betrokkenheid. Het huis draait grotendeels op vrijwilligers. Het bevestigt Van der Meer in haar visie en maakt haar ongelooflijk vrolijk. 'Ik pleit voor een creatievere informele zorg, midden in een gemeenschap.'

Van der Meer wijst op het motto achter op haar boek: 'Wie steeds maar hoort dat hij deel uitmaakt van een plaag, gaat dromen van zijn eigen einde'. Ze benadrukt dat we in de samenleving onderschatten hoe mensen onbewust beïnvloed worden. 'De sfeer in de samenleving kan zo worden, dat je denkt dat het beter is

dat je er niet meer bent. Dat is het gevaar van het faciliteren van een voltooid-leven-pil.'

Moet er een wet komen die stervenshulp bij 'voltooid leven' faciliteert? Zelfbeschikkingsrecht is een groot goed, maar juist de waarde van het leven leent zich voor een breed maatschappelijk debat. Literatuur kan daar een middel bij zijn. Van der Meer: 'Dat is de rol van literatuur of toneel: verschillende perspectieven laten zien. In boeken kan dat. Je kunt een positie innemen en iets werkelijkheid laten worden wat in de werkelijkheid niet kan.' Van der Meer wil mensen laten nadenken, maar zonder dat de boodschap in één zin is samen te vatten. De karakters moeten voldoende binding houden en de lezer tot het laatst alle standpunten laten zien.

Schrijven en lezen dragen volgens Van der Meer bij aan compassie: 'Je moet je in gedachten in al die

De Adviescommissie Voltooid Leven, onder leiding van Paul Schnabel, bracht in januari 2016 een rapport uit rond 'voltooid leven'. De commissie concludeert dat 'het niet wenselijk is om de huidige juridische mogelijkheden inzake hulp bij zelfdoding te verruimen'. De commissie oordeelt dat de huidige euthanasiewet voldoende ruimte biedt. Daarnaast geeft de commissie aandachtspunten ter voorkoming van eenzaamheid en actieve inzet op spirituele zorg. De ministers Schippers en Van der Steur schrijven in oktober 2016 aan de Tweede Kamer dat het kabinet een nieuwe wet wil uitwerken: 'Mensen die weloverwogen menen dat hun leven voltooid is, moeten onder strikte en zorgvuldige criteria in staat worden gesteld dit leven op een voor hen waardige wijze af te sluiten.' Het gaat om een wet naast de huidige euthanasiewet.

verschillende mensen verplaatsen, dat levert altijd compassie op. Dat overbrugt de afstand. Kleine onbelangrijke personages bestaan niet. Je moet van iedereen een mens maken. Op het moment dat je als schrijver over mensen gaat nadenken en naar ze gaat luisteren, hoe raar dat ook klinkt, want je hebt ze zelf bedacht, maar je moet je personages leren kennen, dan ga je om ze geven. Dat gaat vanzelf. Ik denk dat dat voor alle beroepen geldt waar je met mensen te maken hebt.' Dat is niet altijd even makkelijk. 'Nee, we zijn geen heiligen, maar je probeert het wel. Ik geloof ook dat dat zo werkt, dat ook wie moeilijk, boos is of nors, opbloeit als hij consequent vriendelijk en met aandacht bejegend wordt.' ●

Foto: Annaleen Louwes

De sfeer in de samenleving kan zo worden, dat je denkt dat het beter is dat je er niet meer bent.